

FORSVAR FOR FORTSAT FÆLLES UNDREN

Af Pernille Jensen

Jaakko Seikkula og Tom Erik Arnkil:
Sociale netværk i dialog
210 s. Kr. 299,-.
Akademisk Forlag, 2008.

Sociale netværk i dialog er dels skrevet af en psykolog med stabilt voksende indflydelse i dansk psykiatrisk og socialpsykiatrisk praksis. Det drejer sig om Jaakko Seikkula, som allerede i 1981 begyndte en radikal netværks- og dialogorienteret forandringsproces med udgangspunkt i et lille psykiatrisk hospital i Vestlapland. Forandringerne fortsætter under overskriften *åbne samtaler* (eller dialoger), og ingen besøgende forlader Keropudas i Tornio uden at være påvirkede af den på én gang seje og ydmyge tilgang, man dér praktiserer.

Den anden forfatter er knapt så kendt i Danmark. Tom Erik Arnkils udgangspunkt er social forskning ved det finske forsknings- og udviklingscenter for velfærd og sundhed, STAKES, i Helsinki. Han har gennem to årtier sammen med sine kolleger udviklet metoder samlet under betegnelsen *foregribende dialoger*. Feltet er her ikke psykiatrien, men socialt arbejde med børn, unge og familier i komplekse situationer, hvor mange involverede instanser indebærer overhængende risiko for at køre fast.

I denne bog har de to forfattere taget dialogorienteringen alvorligt. De har sammen skrevet spændende om to beslægtede, men forskellige tilgange fra to beslægtede, men forskellige felter. Både Åbne Dialoger (ÅD)

og Foregribende Dialoger (FD) er eksempler på dialogiske og netværksorienterede praksisformer, og begge er resultatet af godt 20 års udvikling og forskning. Men, som forfatterne selv påpeger, kan god praksis ikke bare kopieres. Formålet med bogen er altså ikke at være en instruktionsbog eller en manual for de professionelle på det psykosociale område, som bogen primært henvender sig til. Den tilbyder sig derimod med en præsentation af dialogorientering som tænke- og handlemåde, og inviterer læseren til at tænke og handle videre selv – sammen med andre.

Allerede i forordet tager forfatterne fat i, at både dialog og netværk er modeord, som en god del af bogens potentielle læsere sikkert allerede er ved at være grundigt trætte af. Men de påviser bogen igennem, at ordene ofte har været reelt hjemløse i et fagligt og organisatorisk opsplittet system, selv om man måske nok bekendte sig til dem. Mon ikke de fleste kan genkende i hvert fald nogen af de beskrivelser forfatterne præsenterer af netværksmøder, hvor man tilsyneladende taler om klienten/brugeren, men hvor der underliggende konkurreres på fuldt tryk om hvem, der har kompetencen eller retten til at definere problemet? Eller hvor samarbejdet lovprises, samtidig med at alle forsøger at undgå at forpligte sig til fælles aktiviteter? Eller hvor de professionelles indbyrdes interaktion på forunderlig vis minder om den interaktion, de møder i deres klientrelationer?

I bogens første del præsenteres en teoretisk forståelse af dialoger, baseret på forfatternes lange tilnærmelse til henholdsvis ÅD og FD. Det beskrives som en række omveje og kursændringer, og bidrager på den måde også til en dialogisk forståelse af de centrale begreber. Teoretisk inspiration hentes undervejs eksempelvis hos Paul Watzlawick og Tom Andersen, og centralt står ideen om at "mere af det samme" sjældent er vejen frem, men at det handler om at skabe "passende anderledes" handlemåder for at bryde gentagne negative mønstre.

I FD førte det til metoder, hvor man arbejder med at "genkalde sig fremtiden", således at man interviewer klienten, fami-

lien og de professionelle i et fremtidsperspektiv, hvor man beder dem forestille sig situationen om et år, hvor det er gået godt. Derfra arbejder man sig så baglæns og forsøger at finde ud af, hvordan de positive ændringer var kommet i stand, hvem der havde hjulpet osv. I genkaldelsen af hjælp fra andre fik man mulighed for at bede om denne hjælp, men på en myndiggørende måde, med udgangspunkt i et troværdigt håb.

I ÅD udsprang arbejdet af problematiske erfaringer med en familiecentreret behandling. Alt for få familier deltog i den del af forløbet, man på det psykiatriske sygehus gennem nøje planlægning havde tænkt dem ind i. Da man vendte bøtten, begyndte man at opfatte planlægningen og implementeringen af behandlingen som dele af den samme proces, og både patient og netværk blev inviteret med fra det allerførste møde. Hverken patient eller familie var længere modtagere af en planlagt intervention; de var bidragsydere i en fælles og gensidig udviklingsproces, hvor også de professionelle forandredes.

Både Seikkula og Arnkil – som dengang arbejdede uden at kende til hinanden – ledte efter begreber til at forklare det, de oplevede skete i disse nye kontekster. Mange af disse – herunder ikke mindst begrebet om grænsesystemer – gennemgås, ligesom problemerne i monologiske netværksmøder beskrives levende.

I bogens anden del gives en mere udførlig beskrivelse af henholdsvis ÅD og FD, ligesom forskelle og ligheder fremdrages. Har man ikke allerede kendskab til åbne samtaler, så kan kapitlet anbefales som en glimrende indføring. Og arbejder man med tværfagligt eller sågar tværsektorielt samarbejde, så er der også megen inspiration at hente i gennemgangen af foregribende dialoger. I opsamlingen af det, forfatterne kalder de helende elementer i dialoger, er der utroligt mange paralleller til faktorer, man kender fra recovery-litteraturen: betydningen af at skabe et nyt, fælles sprog, professionelle som tillader sig selv at blive berørt, at forandring er udvikling sammen, og at det for den professionelle frem for at følge instrukser handler om at være til stede i en ligeværdig dialog og

kunne tåle at dele usikkerheden. Der gives bogen igennem meget konkrete og illustrative eksempler på, hvordan man sikrer sig, at dette ikke bare bliver flotte proklamationer, men faktisk *opleves* af de involverede.

I bogens tredje og sidste del rejses en diskussion af, hvordan forskningen kan medvirke til at gøre os klogere på, hvilke faktorer, der forstærker udviklingen af gode dialoger. Denne del af bogen er den tungeste, men også en del som fortjener stor opmærksomhed. For det første fremdrager forfatterne i det første kapitel (Dialog og kunsten at reagere) nogle af de ting der går galt, når dialoger ikke fungerer. Her er nogen virkelig gode metodiske vejledninger at hente – og en overbevisende argumentation for hvor vigtigt det er at lytte og svare, ikke mindst i den helt indledende fase af en kontakt, hvor den psykotiske stemme ifølge forfatterne rummer en særlig værdi for det videre forløbs retning. At overhøre den, kan betyde indledningen af en lang og smertefuld ørkenvandring.

Tredje dels andet kapitel redegør for de resultater, der er opnået i Vestre Lapland efter indførelsen af ÅD. Her har man været så heldige, at hele patientgruppen er blevet fulgt nøje og sammenlignet med andre tilsvarende patientgrupper, der har modtaget en mere konventionel behandling. Resultaterne i Vestre Lapland er markant bedre end i sammenligningsgrupperne, og det gælder på en lang, lang række variable: Mindre og mere kortvarig medicinering, færre tilbagefald og indlæggelser, markant flere i arbejde og uddannelse. Læs det selv – og forstærk måske din undren over den ukritiske fortsættelse af "same procedure" som stadig gælder som "best practise" mange steder i psykiatrien.

Bogens sidste kapitel – om forskning og generalisering af praksis – er uhyre aktuelt og skriver sig ind i den debat, som bl.a. Peter Dahler-Larsen netop har rejst i sin bog "Kvalitetens beskaffenhed".

Forfatterne påpeger her den alvorlige risiko for, at det som er allervigtigst i de psykosociale indsatser helt forsvinder i kontrollerede, randomiserede undersøgelser, hvor man typisk interesserer sig for en enkelt variabels betydning. Snævert kausale og universelle relationer kan nok afdækkes i sådanne undersøgelsesdesign, men alle de lokale og kontekstuelle faktorer, som er centrale i en dialogisk praksis, lades ude af synsfeltet. Forfatterne argumenterer overbevisende for behovet for at skabe naturtro forskningsdesign, altså forskning i ægte netværkskontekster, og ser den entydige tro på den evidensbaserede forskningstradition som et levn fra højmodernitetens tillid til rationel planlægning og styring. Men en virkelig valid forskning kan ikke løsrives fra den konkrete kontekst: En metode kan ikke undersøges frigjort fra de personer der konkret anvender den og de sammenhænge, den anvendes i. Når den "gammeldags" positivistiske forskningstradition tilsyneladende lever og endda ekspanderer ind i det sociale felt i disse år, ser forfatterne det som et produkt af samfundsudviklingens fortsatte og voksende styringsbehov. Skal man i en tid med rammelovgivning fortsat have kontrol med udviklingen, så må politiske og administrative systemer låne autoritet af en forskning, som kan fortælle os hvad der er "best practise". Tilsyneladende, men kun tilsyneladende, helt apolitisk.

Forfatterne afslutter i den dialogiske ånd ikke med at afvise evidensbaseret forskning, men med at opfordre til "at bringe forskellige vidensformer i dialog for dermed at skabe ny forståelse og overskride de enkelte deltagers perspektiver". Kunne man ikke slutte med at opfordre SFI Campbell – Nordisk Campbell Center – til at invitere Seikkula og Arnkil til at holde hovedoplægget på den næste konference om hvad der virker i socialt arbejde? Det kunne være spændende! Men indtil da: læs bogen, og helst sammen!